

Školitelský posudek na diplomovou práci Vojtěcha Riegra:

**POHLAVNÍ DIMORFISMUS A MORFOLOGIE LEBKY S OHLEDEM NA
SOCIOLOGICKOU STRUKTURU VELKOMORAVSKÉHO POHŘEBIŠTĚ
MIKULČICE**

Diplomová práce Vojtěch Riegra hodnotila vliv pohlaví a socioekonomického statutu na morfologii lebky u populace Slovanů z raně středověkého sídliště Mikulčice. Jak archeologické prameny, tak antropologické práce naznačují, že sídlištní aglomeraci Mikulčice obývala hierarchicky uspořádaná společnost. Nicméně stále přetrvávají určité nejasnosti nad přesným uspořádáním této společnosti. Již dříve byly zkoumány morfologické rozdíly na kostře mezi obyvateli pohřbenými na mikulčickém hradě, v podhradí a v zázemí. Nalezené morfologické rozdíly byly dávány do souvislosti s odlišnými životními podmínkami, fyzickou zátěží, výživou apod. Je předpokládáno, že tento rozdílný životní styl je podmíněn různým socioekonomickým postavením obyvatel ve zmíněných lokalitách.

Předkládaná diplomová práce navazuje na dřívější studie publikované na obdobné téma – např. Bigoni et al., 2013 a Ibrová et al., 2017. Oproti těmto publikacím však detailněji mapuje morfologické rozdíly mezi skupinami obyvatel, jelikož zde nejsou využívána pouze landmarková data, ale je hodnocen celý povrch lebky v podobě 3D polygonové sítě. Nově je zde navíc zkoumáno, zda existují podobné rozdíly v morfologii lebky mezi jedinci bez hrobové výbavy a jedinci s luxusními předměty v hrobech a zda tento ukazatel, podobně jako lokalita hrobu, může odrážet socioekonomické postavení jedince. V neposlední řadě je práce přínosná v oblasti sekundární pohlavní diagnózy a prověření možného vlivu socioekonomického statutu na pohlavní dimorfismus lebky.

Analyzováno bylo celkem 89 jedinců, 40 žen a 49 mužů. Jako vstupní data byly v práci využity CT-snímky lebek mikulčických Slovanů. Část těchto snímků byla převzata z předešlých studií. Soubor byl však také navýšen o nově nasnímané jedince. U všech jedinců využívaných v této práci byly z CT-snímků nově vytvořeny 3D virtuální modely vnějšího povrchu lebek, které byly následně podrobeny dalším analýzám.

Teoretická část práce je psaná přehledně a je rozdělena na dvě hlavní podkapitoly. První a výrazně obsáhlejší část se věnuje problematice pohlavního dimorfismu lebky a vlivu endogenních a exogenních faktorů na morfologii lebky. Z exogenních faktorů se pak podrobněji zabývá působením klimatu a výživy na morfologii lebky.

Druhá podkapitola nás stručně uvede do problematiky velkomoravské společnosti, její hierarchie, vlivu christianizace na společnost a v neposlední řadě nás seznámí s možným sociálním uspořádáním na lokalitě Mikulčic.

Materiál a metody jsou popsány srozumitelně a jasně. I přes váhavé začátky s vypracováním diplomové práce Vojtěch Rieger nakonec přistoupil ke zpracování dat zodpovědně a samostatně. Statistické analýzy provedl sám, pouze s drobnou pomocí kolegy Jána Dupeje. Výsledky jsou zpracovány systematicky a podrobně a nemám k nim, ani k jejich interpretaci zásadní výhrady. Pouze v diskusi trochu postrádám podrobnější srovnání a prodiskutování výsledků této práce s výsledky práce Bigoni et al, 2013 týkajícími se direkcionální asymetrie.

Seznam literatury obsahuje přes 150 citací, což svědčí o dostatečném prostudování tématu práce. V seznamu literatury se však vyskytují některá formální pochybení. Ta se týkají převážně citování monografií, kde většinou chybí místo vydání a dále pak kapitol monografií, kde kromě místa vydání nejsou uvedeni editoři knihy. U publikace Kaupová et al., 2016 není uveden stránkový rozsah (str. 82). Citovaná kapitola knihy Velemínský et al, 2005 je v práci chybně uvedena jako dva rozdílné literární zdroje (str. 87). Jedná se však o stejnou kapitolu v knize Studien zum Burgwall von Mikulčice VI.

Závěr: Diplomová práce Vojtěcha Riegra je napsána srozumitelně a čtivě a není zatížená spěchem při jejím dokončování. Na druhou stranu je to vykoupeno delší dobou její přípravy a odevzdáním v pozdějším termínu, i když časová náročnost samotné práce toto oddálené odevzdání nevyžadovala. Ve statistickém vyhodnocení výsledků a ani při jejich interpretaci jsem nezaznamenala vážnější nedostatky. Diplomovou práci považuji po odborné stránce za zdařilou, její výsledky budou dobrým základem pro impaktovanou publikaci v některém z časopisů s problematikou retrospektivní antropologie. Formální pochybení se týkají hlavně seznamu literatury, který je ale na druhou stranu obsáhlý a svědčí o velkém rozsahu prostudovaných literárních zdrojů. Práce proto bezpochyby dosahuje požadované úrovně kladené na diplomové práce oboru antropologie a genetiky člověka.

Práce tedy splnila zadané cíle i podmínky diplomové práce, a proto ji doporučuji k obhajobě a klasifikuji ji stupněm velmi dobře.

RNDr. Šárka Bejdová, Ph.D.